

ETNOGRAFISKA MUSEET

GÖTEBORG

BERÄTTELSE FÖR 1950 OCH 1951

SÄRTRYCK UR GÖTEBORGS MUSEI ÅRSTRYCK 1951—1952

ETNOGRAFISKA MUSEET

GÖTEBORG

ETNOGRAFISKA MUSEET

BERÄTTELSE FÖR 1950 OCH 1951

I början av februari 1951 avreste intendenten K. G. Izikowitz med maka till Indien med Broströmkoncernens m. s. Kungaland. Då han i mars 1952, då denna berättelse för åren 1950 och 1951 definitivt måste skrivas, ännu icke återkommit från sina fältarbeten för museet har berättelsen sammanställts av t. f. intendenten Henry Wassén i samarbete med intendenten, som brevledes från Indien sänt manuskript beträffande verksamheten 1950. Dessa förhållanden meddelas inledningsvis endast som en förklaring till det dubbla författararrangemanget. Av kostnadsskäl har nämligen redogörelserna för de båda åren måst sammanställas till en berättelse, i likhet med vad som skedde i närmast föregående dubbelårstryck.

Intendent Izikowitz' resa

Intendentens resa hade följande syften. Dels skulle han träda i kontakt med den etnografiska forskningen i Indien, med dess museer och universitet, dels skulle han försöka tillföra museet vissa samlingar från det i museet ännu ytterst sparsamt representerade Indien. Huvuduppgiften var dock att utföra vissa fältforskningar, i första hand beträffande förhållandet mellan bevattningsteknik och samhällsorganisation hos något av de folk, som har kulturella relationer med Sydöstasien. Det lämpligaste studiefältet hade onekligen varit Nepal eller Bhutan, men då det var omöjligt att erhålla forskningstillstånd i dessa länder, gjordes ett försök att finna ett lämpligt fält på andra ställen i Himalaya.

Efter avslutandet av en rundresa med Kungaland till diverse hamnar som Bombay, Cochin, Colombo, Rangoon och Calcutta, samtliga av mycket stort etnografiskt intresse då kontakt där kunde nås med de ledande museerna i Indien, avreste intendenten till Delhi, varifrån färden gick vidare till Lucknow. Både i Delhi och Lucknow höll han föreläsningar vid universiteten.

På inbjudan av universitetet i Lucknow fick intendenten även tillfälle att följa med dess professor i etnografi, D. N. Majumdar, på en färd till Chakrata i Himalaya, strax väster om Nepal, där paharistammarnas största årsfest då ägde rum, ett skådespel utan like. Stammarna i dessa trakter är en blandning mellan invandrade indoeuropeiska erövrare, som

utgör den styrande klassen, och de underkuvade urinvånarna, som tydligen varit ett mundatalande folk.

Under denna resa fick intendenten också tillfälle att studera bevattningskonsten, som är typisk för stora delar av västra Himalaya. Även på andra sidan av Nepal kunde han fullfölja dessa studier genom exkursioner i trakten av Kalimpong i närheten av gränsen till Bhutan. Befolkningen i dessa trakter består förutom av urinvånarna, lepcha, av invandrande nepalesiska stammar samt av bhutaneser.

Då intendenten tyvärr icke kunde finna ett lämpligt forskningsfält för sitt ändamål i Himalaya, vände han söderut till Orissa, där han efter ett kort besök hos saorastammen slutligen påbörjade ett intensivt studium av de hittills så okända gadaba, ett av de sydligaste mundatalande folken. Det är även här mycket tydligt, att dessa stammars kultur har mycket gemensamt med de sydöstasiatiska kulturerna.

Ehuru gadaba är ett ganska vänligt folk, är emellertid inställningen till främlingar där sådan, att en forskning hos dem icke blir en odelat enkel uppgift. Närmare detaljer om vistelsen hos gadaba liksom forskningsresan i övrigt kommer att lämnas i en kommande årsberättelse. Som ett omdöme redan nu kan sägas, att Indien är ett stort och viktigt fält för den etnografiska forskningen, och att landet har stor betydelse för vårt museum, då det har starka förbindelser med de sydöstasiatiska kulturerna, vilka förut är ganska väl representerade i museet. Det är dock i sista stund man är ute för att kunna göra samlingar i Indien. De gamla hantverkstraditionerna och de särpräglade kulturerna i det enorma landet är stadda i mycket stark förändring.

Förste amanuens Rydéns resa

Den 1 september 1951 anträdde förste amanuens Stig Rydén en arkeologisk forskningsresa till Bolivia, till vilket land utresan gick via Nordamerika, Brasilien och Argentina. Som han på grund av långsamma förbindelser först den 8 december anlänt till La Paz, en av utgångspunkterna för hans färder i landet, kommer huvudparten av hans forskningsverksamhet under denna resa att falla under 1952 och en redogörelse beträffande färden först att kunna lämnas i en berättelse gällande det året.

Specialförvärv av litteratur om Latinamerika samt förste amanuens Wasséns resa

Genom förvärvet av Erland Nordenskiölds amerikanistbibliotek år 1934 erhöll Etnografiska Museet en förnämlig grund för sitt referens- och

handbibliotek. Boksamlingen, som ansågs som en av de bästa i sitt slag i Europa, berörde huvudsakligen sydamerikansk etnografi. Under följande år har museets bibliotek avsevärt kunnat ökas framför allt genom byten med museets egen publikation *Etnologiska Studier*. En betydande del av denna ökning har skett inom det amerikanistiska området, vilket i och för sig är ganska självklart, då genom de enskilda forskarnas inriktning museets förbindelser med Latinamerika varit särskilt goda.

Då Rockefeller Foundation i New York sökte en plats i norra Europa, som kunde vara lämplig för framtida *area studies* rörande Latinamerika, ansågs Göteborg som den bästa platsen, då där förutom biblioteket vid Etnografiska Museet även fanns det iberoamerikanska vid Göteborgs Handelshögskola. Dessa båda bibliotek kompletterar varandra i hög grad, och enligt Rockefeller Foundation behövdes i första hand ett ekonomiskt stöd för en komplettering av litteraturen i de speciella biblioteken, enligt för dem gällande riktlinjer beträffande samlandet, detta för undvikande av onödiga dubbelköp. Ett villkor för erhållandet av medel var emellertid att Göteborgs Högskola skulle organisera undervisningen och det seminarium, som senare skulle bildas för latinamerikanska *area* studier, med vilket begrepp den kommitté som bildades avsett »ett samordnat studium av en kulturregion från alla möjliga aspekter för att i första hand lära känna det aktuella livet i denna region och den historiska bakgrunden till detta.»

Ovannämnda kommitté har utgjorts av landshövding Malte Jacobsson, ordf., professor Axel Boëthius, v. ordf., professor Hadar Berglund, docent K. G. Izikowitz, sekreterare, samt fil. lic. Nils Hedberg. Med kommittén har dessutom fil. lic. Henry Wassén varit adjungerad, hela tiden under docent Izikowitz' frånvaro som t. f. sekreterare.

I januari 1950 beviljade Rockefeller Foundation för ovannämnda bibliotekskomplettering den Latinamerikanska Kommittén vid Göteborgs Högskola 4000 dollars, vilken summa skulle fördelas lika på de båda nämnda specialbiblioteken vid Etnografiska Museet och Göteborgs Handelshögskola. Som närmare kommer att redovisas under rubriken *Bibliotek* har för den betydande summan av 2000 dollars en högst avsevärd ökning av bokbeståndet kunnat äga rum, varför Etnografiska Museets bibliotek numera fått större betydelse än det någonsin haft. Det måste påpekas, att det är av stort värde för forskningen att ha så mycket speciallitteratur från ett område samlat på en plats, där forskarna också utan större besvär själva kan söka de böcker de behöver. För arbetet i ett museum är det dessutom nödvändigt att ha ett gott handbibliotek, ty man måste ständigt gå till litteraturen. Det må också sägas, att ett

museums samlingar icke enbart består av *föremål* utan av alla slags dokument, vilka kan belysa de kulturer man sysslar med. Åtminstone gäller detta ett etnografiskt museum.

I omedelbart sammanhang med ovannämnda betydande ökning av speciallitteraturen rörande Latinamerika står den studieresa till Portugal, Spanien och Frankrike, som förste amanuensen Henry Wassén den 20.11. 1950—18.1.1951 kunde företaga på uppdrag av Etnografiska Museet och Kommittén för Latinamerikanska Studier vid Göteborgs Högskola. Resan finansierades främst med ett bidrag från Rockefeller Foundation i New York, men dessutom hade Aktiebolaget Original-Odhner och Elektriska Svetsnings Aktiebolaget samt Rederiaktiebolaget Svenska Lloyd vänligheten att var på sitt sätt stödja saken, varjämte några privatpersoner, bland dem fru Karin Jacobsson, f. Broström, direktör Axel Gabrielson samt direktör Thorbjörn Holm hade älskvärdheten att lämna ekonomiskt stöd. Ändamålet med resan, vari även fru Karin Wassén deltog, var ej endast att i de olika länderna kunna komplettera bokbeståndet, utan att även studera arbetet samt knyta kontakter med olika centra för latinamerikanska studier. En utförlig rapport över vad som i dessa hänseenden blev möjligt under besöken i Lissabon, Madrid, Sevilla, Barcelona, Bordeaux och Paris har lämnats med skrivelse till museistyrelsen den 3.2. 1951 och med samtliga bilagor till Kommittén för Latinamerikanska Studier vid Göteborgs Högskola, varjämte samma rapport i engelsk version efter fullgörandet av uppdraget tillställts Rockefeller Foundation i New York. Av utrymmesskäl är därför ej nödigt att här ytterligare ingå på detaljer om denna resa, men det må sägas, att den personliga uppvaktningen i de viktiga centra för latinamerikanska studier i berörda länder haft till följd en betydande intensifiering av litteraturutbytet med dem, ett faktum, som tydligt avspeglas i biblioteksstatistiken för 1951.

Gåvor:

Genom gåvor har samlingarna ökats med 271 föremål under 1950 och 241 under 1951, sammanlagt 512. Referensbiblioteket har genom direkta gåvor under de båda åren ökats med 183 nummer samt genom köp av medel från Rockefeller Foundation, vilket även närmast får anses som ett gåvoförvärv, 515 nummer. Samtliga arkiv har dessutom ökats genom gåvor.

Härmed framföres ett vördsamt tack för alla gåvor, varigenom det Etnografiska Museet och den där bedrivna verksamheten lämnats ett värdefullt stöd.

[illegible]

[illegible] privilegierade turkiska [illegible] av en ung turk vid namn [illegible] på m/s Vingaland av [illegible] tillhört hans familj mycket länge. [illegible] 31.24.6.

[illegible] kan slutligen nämnas ett kombinationskärl [illegible] från *Kina*, bestående av invändigt svart- [illegible] med lock och handtag, så att det hela kan bäras som ett [illegible] Detta föremål skildes genom ett ombud till museet av fru [illegible] vars svärfar var sjökapten och under lång tid [illegible] under slutet av 1800-talet. Efter hans död 1905 [illegible] till [illegible] och då även en del föremål, som alltsedan för- [illegible] historia, vilket ju [illegible]

Nyförvärv:

Under den tvåårsperiod, som denna berättelse omfattar, har samlingarna ökats med 3011 föremål, varav 368 under 1950 och 2643 under 1951. För förvärven redogöres närmare i följande översikt uppställd efter världsdelarna.

Asien

I samband med Svenska Kyrkans Missionsutställning i Göteborg våren 1950 fick museet som gåva övertaga en samling på 83 föremål, varav ej mindre än 77 från Indien, de övriga från Sydafrika. De indiska etnografiska föremålen (50.5.1—77) omfattar bl. a. en hel samling modeller av husgeråd av olika slag och utgör ett mycket välkommet tillskott till det knappa föremålsbeståndet från Indien.

Konsul Runar Olsson-Seffer, Hede Säteri, Hedefors, vilken 1914 besökte Bhutan, har skänkt ett vackert bestick av vapen och verktyg (50.1.1 a—i). Dessa s. k. *kukri*-knivar är typiska för nepalesiska stammar, av vilka en del även bor i västra Bhutan.

Intendenten har som gåva överlämnat ett armborst från lamet i Franska Indokina jämte ett flertal armborstspilar (50.30.3—15), några av pilarna även från moi- och meostammarna.

Av de köpta asiatiska föremålen är en båge med pilar och koger, skjutskydd av läder samt tumring, allt från nordvästra Turkiet, trakten kring Marmarasjön, av största intresset. Bågen av den sammansatta typen (51.24.1 a–b) och pilarna (51.24.5—25) är trots åldersdefekter i dekor och fjädring utmärkta exempel på vapeneleganSen hos de privilegierade turkiska vapenhantverkarna. Föremålen förvärvades av en ung turk vid namn Ergun Celalettin Esrek från Istanbul, befälselev på m/s Vingaland av Göteborg, och uppgavs av säljaren ha tillhört hans familj mycket länge. En av pilarna är försedd med visselspets (51.24.6).

Av de asiatiska förvärven kan slutligen nämnas ett kombinationskärl eller mathämtare av bambu från Kina, bestående av invändigt svartlackerade skålar med lock och handtag, så att det hela kan bäras som ett kärl (51.21.1). Detta föremål såldes genom ett ombud till museet av fru Edith Inokaij, Göteborg, vars svärfar var sjökapten och under lång tid vistades i Kina redan under slutet av 1800-talet. Efter hans död 1905 kom familjen till Sverige och då även en del föremål, som alltsedan förvarats här. På så sätt har föremålet sin autentiska historia, vilket ju alltid är av intresse för ett museum.

Europa

Även om museet ur en nödvändig begränsningssynpunkt i och för sig icke lagt an på samlingar från Europa, så är det dock roligt att någon gång kunna erhålla goda etnografiska föremål därifrån, särskilt om de är av sådan art, att de t. ex. vid kulturöverföring till annan världsdel kan sägas ha spelat en viss roll. Så är fallet med ett av de föremål, som professor Nils M. Holmer i Lund haft vänligheten skänka efter vistelse i baskiska provinsen Guipúzcoa i norra Spanien för språkvetenskapliga arbeten under delar av 1949 och 1950. Föremålet i fråga är en flöjt (*txistu*, 50.16.2) av blockflöjtstyp, vars rör består av utborrad buxbom förstärkt med mässingband, vars övre kant har den baskiska texten *Eusko Ikaskuntza'k Emandakoa* (= skänkt av Baskiska Institutet). Denna enhandsflöjt (fig. 1) hålles i vänstra handen med ringfingret i distaländans ring och spelas tillsammans med en liten trumma av en och samma person, varvid trumman, som hänger på vänster sida slås med en pinne som flöjtblåsaren håller i höger hand. Detta instrument var en gång mycket populärt i Europa och överfördes därifrån till de sydamerikanska indianerna, som använder det ännu idag.

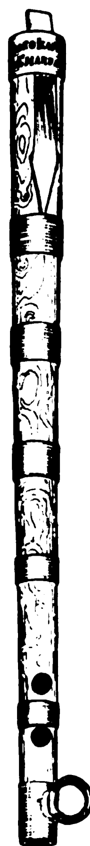

Fig. 1. Baskisk flöjt, 50.16.2. 1 : 4. — *Basque flute.*

Det andra baskiska gåvoförvärvet utgöres av ett par snörskor av sandaltyp (50.16.1 a–b). Denna fotbeklädnad (*abarca*) av hud användes tillsammans med rektangulära ylledukar, som vikas om benen i stället för strumpor. Dukarna hållas kvar genom snörningen. Prof. Holmer förvärvade sandalparet på en marknad i Tolosa i mars 1950. Snörskor som dessa är säkerligen av en mycket ålderdomlig typ.

Afrika

Huvudparten av gåvor av afrikanska föremål inkomna under 1950 och 1951 kommer från Sydafrika. I samband med den tidigare nämnda Svenska Kyrkans Missionsutställning i Göteborg överlämnades även föremålen 50.5.78—83, bestående av prydnader samt två träskedar från zulufolket. Vidare har biskop Erik Sundgren, Uppsala, haft älskvärdheten utöka dessa gåvor med av en inföding tillverkade modeller av zuluhyddor (51.13.1).

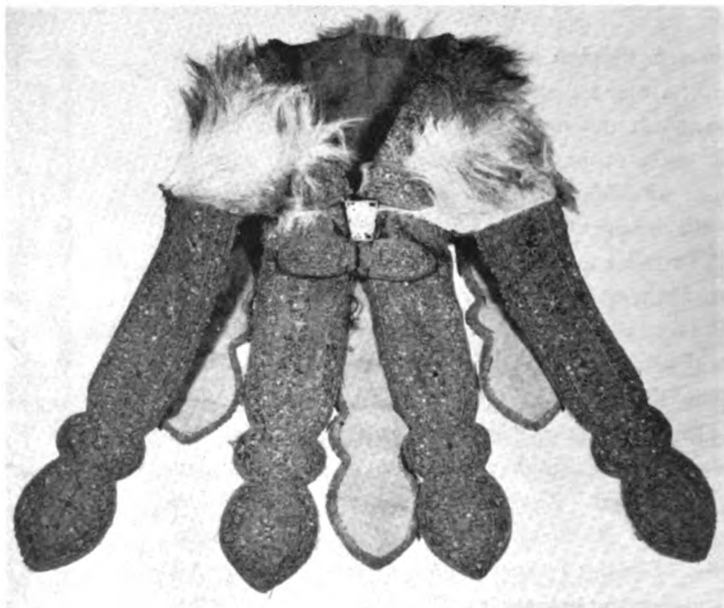

Fig. 2. Etiopisk hövdingamantel, 51.7.1. — *Mantle of an Ethiopian chief.*

Etnografiska Museets mångårige gynnare, kapten Yngve Eiserman i Kapstaden har åter ihågkommit det med flera samlingar. Sålunda har han skänkt en samling vapen (50.17.1—10) som konfiskerats av polisen från svarta gruvarbetare, huvudsakligen kaffrer som arbetar i guldgruvorna. Det är järnskrot, gruvredskap o. d. som på ett eller annat sätt omändrats till vapen av olika slag. Samme givare svarar även för föremålen 50.28.1—4, en skälla, skedar och klubba, allt av trä, samt vidare samlingen 51.6.1—8, även från Sydafrika, och bestående av en del lerkärl, en träpall samt prydnadsföremål av glaspärlor.

Även några musikinstrument från olika delar av kontinenten ingår i gåvorna under de båda åren. Konservator Gunnar Gustafsson, Göteborg, har sålunda skänkt en s. k. *sansa* (51.5.1), och intendenten har överlämnat en dubbelpuka från Nordafrika (50.30.1).

Fru Margareta Oldevig-Roberts, som redan tidigare ihågkommit museet med föremål från Sydvästafrika, har under 1950 skänkt en elfenbensknapp (50.19.1) av den typ, som ovambofolket bär i rader på remmar som prydnader. Föremålet kommer från norra Ovamboland, på gränsen till Angola.

Skådespelaren Benkt-Åke Benktsson, Göteborg, har under vartdera året överlämnat en afrikansk mask som gåva, båda insamlade av herr

Fig. 3. Bayaka-mask, 50.31.2. —
Wooden mask from the Bayaka.

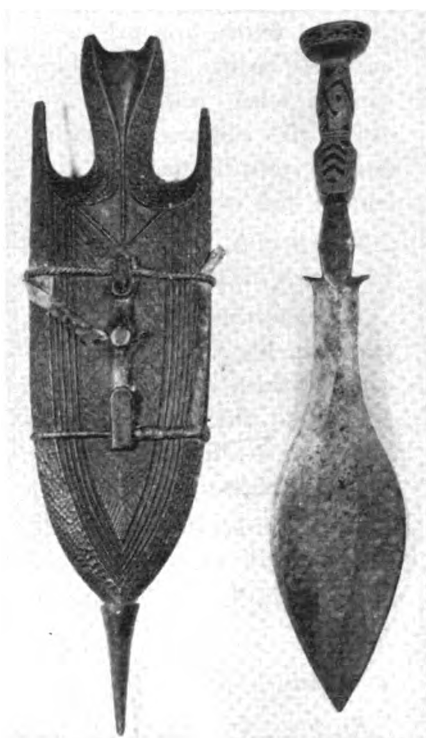

Fig. 4. Dolk med ornamenterad träslida, 50.27.1 a-b. Från Kassai-området.
Dolkens längd 48 cm. — *Dagger with ornamented wooden sheath. Kassai region.*

A. Anisimovs. Föremålet 50.23.1, enligt uppgift använt vid initiationsceremonier, är från Mont Nimba, Franska Västafrika, och den andra masken, 51.17.1, av sten, från danstammen i »Cercle de Man», Elfenbenskusten.

En mycket förnämlig gåva under 1951 är en etiopisk s. k. *ras*-mantel för hövdingar eller förnäma män, skänkt av minister och fru Nils-Eric Ekblad. Minister Ekblad hade förvärvat denna broderade mantel (fig. 2) med lejonskinn (51.7.1) under sin vistelse i Addis Abeba och lät nu överlämna den genom förste amanuens Rydén.

Genom köp har museet under de båda åren lyckats förvärva ytterligare en del afrikanska föremål.

En intressant mask av trä och raffiabast från bayakastammen i södra Franska Ekvatorialafrika (50.31.2, fig. 3) har köpts i Amsterdam. Från samma stam kommer en av intendenten skänkt hatt av flätverk (50.30.2).

Bland övriga köp märkes en samling bågar, pilar etc. från bushmän och ovambo (50.2. 1—4), fyra vapen från Kongo-området (50.12. 1—4) samt en relief i trä förvärvad på Guldkusten (50.8.1). Denna relief i form av en rikt skulpterad stor planka är visserligen relativt modern, men dock i typisk Beninstil, vilket visar att den gamla förnäma konsten i detta område haft en viss förmåga att leva kvar.

Från herr A. Anisimovs, Stockholm, har inköpts en samling från Franska Västafrika (50.24. 1—16), bl. a. några bronsfigurer från bambara.

En synnerligen intressant dolk från Kassai-området, troligen baluba-stammen, har som en glad överraskning kunnat tillföras samlingen (50.27.1 a-b). Dolken, som är synnerligen välgjord, är försedd med en vackert skulpterad slida (se fig. 4), vilket icke hör till vanligheterna, och man får sällan se sådana i museerna. Föremålet har förvärvats från en familj, där en medlem under mitten av 1800-talet som sjökapten seglat på Afrika.

Bland afrikanska förvärv kan slutligen antecknas en samling etnografiska lerkärl, som vattenkrus, fyrfat o. d. från södra Tunisien. Denna samling (50.26.1—19) har gjorts av löjtnant Gösta Moberg.

Amerika

Nordamerika. Samlingsförvärven från Nordamerika har ökats genom gåvor och ett byte med annat museum. Gåvorna är av arkeologisk art, i ett fall med intressant historia.

Genom civilekonom Bengt L. Eriksson, Göteborg, har Mr. Ernest Wenzel från Pocahontas, Arkansas, överlämnat tvenne arkeologiska samlingar (50.14.1—16 och 50.34.1—41) från de egna ägorna därstädes. Samlingarna består huvudsakligen av pilspetsar eller fragment och ämnen till dylika, och gåvan har varit välkommen.

Detsamma gäller även den samling pilspetsar, som museet efter älskvärd förmedling av kassören Erik Widenfelt vid Svenska Amerika Linien i Göteborg erhållit från konsul Ivar Lundequist i Seattle såsom gåva av den gamle svenskamerikanen Mr. Eugene Werner i Klamath Falls, Oregon. Pilspetsarna (51.9.2—9) av obsidian kom enligt givaren till användning vid sista striden av modokindianer vid Tule Lake, Calif., mot amerikanska armén. I den vilda terrängen kunde ett 30-tal indianer i över 60 dagar hålla stånd mot ett kavallerikompani i vilket 180 officerare och manskap skall ha stupat mot endast 18 man i indianska förluster.

Med den etnografiska samlingen 51.20.1—41 erhållen från Denver Art Museum i Denver, Colorado, i utbyte mot en av oss tidigare sänd bytes-

Fig. 5. *a*, **Snidad träskål från irokesstammen seneca, 51.20.12. 1: 4;** *b*, **Mask av målat skinn från keres-*pueblon* Cochiti, New Mexico, 51.20.27. 1: 6. —** ***Carved wooden bowl from the Seneca; Mask of painted skin from the Keres, Cochiti, N. Mex.***

samling har det utbyte av samlingar mellan de båda museerna, som för några år sedan inleddes, nu avslutats. Den första samlingen från Denver Art Museum har katalogiserats som 49.15.1—40.

Bytesförvärvet från 1951 innehöll flera textilier och andra föremål, som förut ej alls var representerade i samlingarna. Intressant både som utställningsföremål och som typklädnad är t. ex. 51.20.4, en blå ylleklädnad för en ung kvinna. Dräkten har påsydda »älgtänder», utskurna i ben. Med älg avses dock här *wapiti* eller *Cervus canadensis*. Detta föremål är från crowindianer. Dessutom är stammar som osage, sioux, kiowa, ottawa, micmac, ojibwa, seneca och mohawk, haida samt navaho (med ett flertal silverarbeten) representerade i samlingen, vilken i sin helhet får anses

Fig. 6. Två kvinnodräkter i applikationsteknik från cunaindianer vid R. Bayano, Panama. *a*, 51.19.1.; *b-c*, de båda sidorna av 51.19.2. — *Two women's garments from the Cuna on the River Bayano, Panama. Figures b-c show the two sides of the same garment.*

utgöra ett gott tillskott till det tyvärr alltför magra nordamerikanska materialet på museet. En del av bytessamlingen har också omedelbart kunnat utnyttjas utställningsmässigt (fig. 5).

Mexico och *Centralamerika*

Museets samling av keramiska småmasker från Mexico har utökats med fyra föremål från Oaxaca (51.18.1—4) skänkta av skådespelare Benkt-Åke Benktsson, vilken tidigare förvärvat dem av den svenskamerikanske konstnären Carl Oscar Borg.

Bland de ytterligare förvärven från här behandlat område märkes några mycket intressanta etnografiska föremål från cunaindianer i Panamá, däribland två kvinnoblusar (*mola*) och en korg, samtliga från indianerna vid Río Bayano i det inre av landet, vilka i regel intagit en rent avvisande

hållning mot främmande besökare och ej ens släppt in några sådana på sitt område, varför också föremål därifrån är mycket sällsynta, till skillnad från samlingar från stamfränderna på San Blas.

Det är Mrs. Frederick McKim, Oil City, Penn., U. S. A., som till minne av sin framlidne make åter ihågkommit museet med dessa gåvor. Mr. McKim var en god cunakännare och en av dessa indianer uppskattad vän, vilket också ledde till att han 1936 fick indianernas hjälp till att göra en färd längs övre loppet av Bayano, »The Forbidden Land», vilken färd skildrats i hans posthumt utgivna arbete i Etnologiska Studier 15 (Göteborg, 1947).

Mr. McKim avled i U. S. A. den 1.1. 1946, och hade lämnat Canal Zone något år tidigare. Vid ett av de sista besöken, som en deputation cunahövdingar från det inre cunalandet gjorde i hans hem, bad Mr. McKim en av hövdingarna, att denne skulle uppdraga åt den äldsta kvinnan i Bayano-området att göra en kvinnoskjorta i applikation, en s. k. *mola*, för vilka cuna är kända. Hövdingen återkom efter två månader, och hade då plagget ifråga med sig (51.19.1., fig. 6 a). Det andra exemplaret av *mola* från Bayano insamlades av Mr. McKim under den ovannämnda färden på floden (51.19.2., fig. 6 b). Det tredje föremålet slutligen är en rätt stor korg med lock (51.19.3), vackert flätad i s. k. *twilled*-teknik av fyra hövdingar från Bayano-området, vilka gjorde var sin del av korgen, som de avsåg som en gåva till den amerikanske vännen vid hans avresa från Panama. Alltså har även dessa tre etnografiska föremål sin specifika historia. Som museet förut endast hade ett bildskriftshäfte från de inre cunaindianerna har det varit mycket roligt att få emottaga gåvan.

Ännu en korg (51.22.1) i en av cunaindianerna använd spiralteknik har förvärvats från fru Karin Wassén, som erhöll den specialtillverkade vackra korgen som födelsedagsgåva av en av de prominenta cunakvinnorna på Nusatup, San Blas, vid vistelsen där 1947.

Sydamerika

Det värdefullaste tillskottet till de sydamerikanska etnografiska samlingarna är en kanot från cayapaindianer i Ecuador (50.22.1), vilken skänkts till museet av doktor H. S. Aminoff, Göteborg som själv förvärvat den under en resa som fartygsläkare. Denna kanot är av stort värde på grund av det nära kultursammanhanget mellan de i norr boende chocóindianerna, från vilka museet ju äger så betydande samlingar, däribland även samma kanottyp, ehuru utan den ornamentala utsmyckning som är så typisk för cayapa. Detaljer av utsmyckningen på kanoten framgår av fig. 7. Indianerna använder för denna utsmyckning svart bivax, som appliceras i

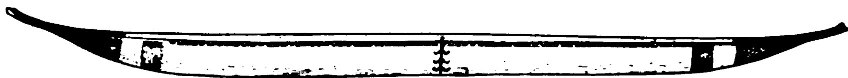

Fig. 7. Kanot från cayapaindianer, Ecuador, 50.22.1, längd 605 cm. — *Canoe from the Cayapa Indians, Ecuador.*

kokande tillstånd med hjälp av speciella stämplar av balsaträ. Kanoten är även fernissad, vilket sker med en pensel gjord av yttre delen av kokosnötens hölje. S. A. Barrett, som i sin monografi över cayapastammen även avbildar en lång serie av kanotdekorationer, anser ej att tecknen har någon speciell symbolisk betydelse el. d., och de är ej heller specifika för någon viss kanottillverkare. De benämnas med ett infödingsord *kü'm bïlya*, som ordagrant betyder »kanot ritning».

De övriga etnografiska tillskotten utgöres endast av några smärre föremål. Sålunda överlämnade konsul Ragnar Levander genom sin broder, kontorschef Gunnar Levander, en båge och två pilar (50.33.1—3), troligen från Misiones, Argentina, och förste amanuens Wassén en eldfläkt från nedre delen av R. Magdalena-området i Colombia (51.3.1). Genom köp från en sjökaptensänka har en del föremål från Iquitos-trakten i Peru kunnat införlivas med samlingarna (51.11.1—2 och 4—8), däribland ett vackert målat lerkärl från conibostammen samt prydnadssaker från jivaroindianer.

De arkeologiska tillskotten till sydamerikasamlingarna har under de båda åren kommit framför allt från Argentina, som representeras av fyra samlingar i listan över nyförvärven, samtliga gåvor. Konsul Hjalmar Holmström, Oberá, har överlämnat tretton arkeologiska föremål (50.11. 1—13), bestående av en stenyxa, en pilspets samt diverse kantfragment o. d., allt från Misiones. Sr. Carlos Hofmann i Terr. Santa Cruz har haft vänligheten skänka dels en pilspets av gråvit bergart (50.18.1) dels en samling, huvudsakligen stenskrapor (51.8.1—73), allt från nämnda del av Argentina. Dessa gåvor har lämnats genom fil. dr. S. Rydén. Slutligen har den argentinske vetenskapsmannen Dr. Alberto Rex González vid Museo de La Plata skänkt en del material av duplettkaraktär och av redan publicerad art, huvudsakligen bolastenar, pilspetsar, sländtrissor samt fragmentariska människofigurer (51.10.1—42).

En annan sydamerikansk vetenskapsman, prof. J. M. Cruxent vid Naturhistoriska Museet i Caracas har haft älskvärdheten att överlämna en gåva bestående av tjugotvå arkeologiska föremål som kantfragment o. d. från förut i museet icke representerade arkeologiska fyndplatser i Venezuela. Samlingen (51.12.1—22) har gjorts av prof. Cruxent och Dr. Irving Rouse vid gemensamma arkeologiska arbeten i landet.

Söderhavet (inkl. *Indonesien*) och *Australien*

Vid ett besök i London lyckades intendenten köpa en mycket vacker paddel (50.20.2, fig. 8) från ön Ulawa i sydöstra Salomonarkipelagen samt en träskål i fågelform (fig. 9) inlagd med snäckskalsstycken (50.20.1), den senare från San Cristobal också i Salomonerna. Paddeln är mycket vackert dekorerad med inlagd pärlemor, och det är tydligt att den avsetts för mycket festliga tillfällen. Av litteraturen att döma är det sannolikt att det är en sådan paddel, som användes vid det bonitfiske som bedrives vid initiationsceremonierna. Då vi förut redan har en utsökt vacker kanot från samma område och för de nämnda ceremonierna, har det varit en stor glädje för museet att kunna komplettera med en paddel. Kanoten och de ceremonier, i vilka den användes, har beskrivits av intendenten i en särskild uppsats i föregående årstryck.

Även från norra Salomonöarna närmare bestämt från Bougainville och Buka har vi lyckats göra några nyförvärv. En del av dessa (50.28. 5—11) ingår i en tidigare nämnd gåva av kapten Yngve Eiserman i Kapstaden och består av några klubbor samt ett spjut och pilar, de senare av en mycket egendomlig form typisk för detta område (se fig. 10). En samling pilar från samma område har även kunnat förvärvas genom köp från konservator Gunnar Gustafsson (50.29.2—16). Föremålen ha i båda fallen ursprungligen inropats på en auktion i Kapstaden.

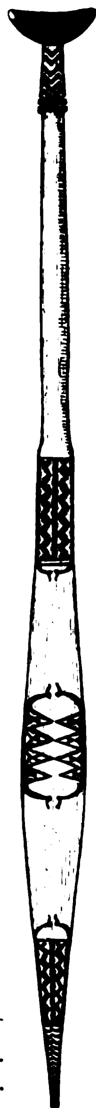

Fig. 8. Ornamenterad paddel från Ulawa, S. Ö. Salomonöarna, 50.20.2. Längd 144 cm. — *Ornamented paddle from Ulawa, S.E. Solomon Islands.*

Fig. 9. Träskål i fågelform inlagd med snäckskal från San Cristobal, Salomonöarna, 50.20.1. Längd 113 cm. — *Wooden bowl of bird shape with inlaid shells. San Cristobal, Solomon Islands.*

Detsamma gäller ett även från konservator Gustafsson inköpt märkligt föremål (50.29.1), huvud till en större figur, troligen till en kvinnlig *urar*, vilket är ordet för ett övernaturligt väsen i en av dialekterna på norra Bougainville. Figurerna användes vid initiationsceremonier längs nordkusten av Bougainville och i det bergiga inlandet där.

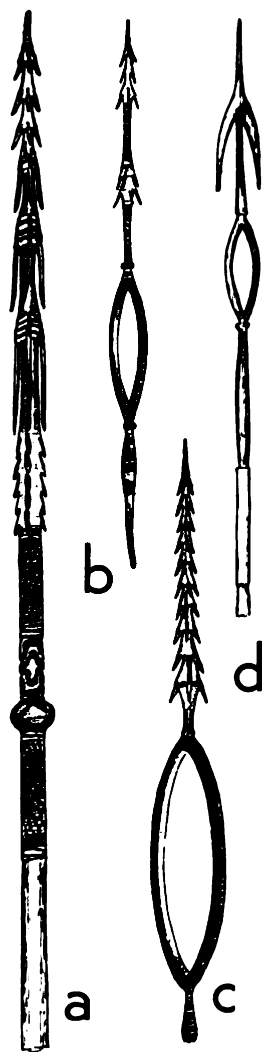

Fig. 10.

Som framgår av bilden (fig. 11) består föremålet av ett människohuvud i målat trä. Skulpturen är ihålig med stora uttag för ögon och mun och i den senare märks en kraftig tunga. Enligt specialisten Miss Beatrice Blackwood vid Pitt Rivers Museum i Oxford skall dessa huvuden vid användningen vara täckta med människohår, som skäres av ungdomarna vid initiationsceremonierna. Att sådant också suttit på museets föremål framgår tydligt vid närmare besiktning. Cirkelornamentet av krita vid sidorna tyder också på Bougainville.

Bland övriga köpta nyförvärv från Söderhavet märkes ett nackstöd av trä från Tamiöarna i Huonbukten utanför Nya Guinea (50.31.3) samt en ceremonialpaddel (50.31.4) och en klubba av ben (50.31.6), båda de sistnämnda föremålen från Nya Zealand. Dessa saker är synnerligen välgjorda och förutom att de kompletterar våra söderhavssamlingar har de ett stort estetiskt värde (fig. 12—14). Tamistilen, som är en av de viktigare konststilarna på Nya Guinea, har nu genom detta förvärv blivit representerad genom ett vackert föremål.

Fig. 11.

Fig. 10. Spjut- och pilspetsar från Buka el. Bougainville, Salomonöarna. *a*, 50.28.7, 82 cm; *b*, 50.28.8, 43 cm; *c*, 50.29.2, 48 cm; *d*. 50.29.15, 46,5 cm. — *Spear and arrow points. Buka or Bougainville, Solomon Islands.*

Fig. 11. Målat huvud av trä, troligen till en s. k. *urar*-figur från Bougainville, 50.29.1. H. 55 cm. — *Painted wooden head, probably of a so-called* urar-*figure. Bougainville.*

Fig. 12. De båda sidorna av ett skulpterat nackstöd av trä i Tami-stil, Nya Guinea-territoriet, 50.31.3. H. 19,5 cm. — *Both sides of sculptured wooden headrest, Tami style, Territory of New Guinea.*

Museet har visserligen mycket goda samlingar från *Indonesien*, men de är tyvärr ganska ojämna. En del öar och folk är rikligt representerade, andra däremot mindre eller helt orepresenterade. Indonesien är emellertid ett av de områden museet vill utveckla allsidigt. Under intendentens resa i Holland lyckades han förvärva en hel del etnografiska föremål, bl. a. en liten samling goda textilier. Alla dessa är typiska för området och säkerligen av den art att de kommer att glädja varje museibesökare, när de en gång kan utställas. Tre av textilierna (50.15.2—4) utgöres av *batik*-arbeten från Java. Den största av dessa textilier (50.15.4) är en hel s. k. *dodot* (214x343 cm), en ceremonialdräkt för *wedana*, provinshövdingar, vid större ceremonier.

Batik- och *ikat*-teknikerna är typiska för Indonesien och bör vara väl representerade på museet. Båda är en färgningsmetod genom reservförfarande. Det man ej vill ha täckt av färg övervaxas eller omlindas med snören eller blad. När det gäller *batik*, utgår man från hela vävnaden och reserverar områden med smält vax. Vid *ikat*-förfarandet omlindar man endast varpen med trådar eller blad för att undvika färgning där. Detta får naturligtvis ske efter ett visst mönster. När sedan varpen hopväves framträder mönstret. På ett enda ställe, byn Tenganan Pagringsingan på Bali, kan man till och med framställa dubbel-*ikat*, d. v. s. där är icke endast varpen utan även inslaget färgat enligt denna metod. Det

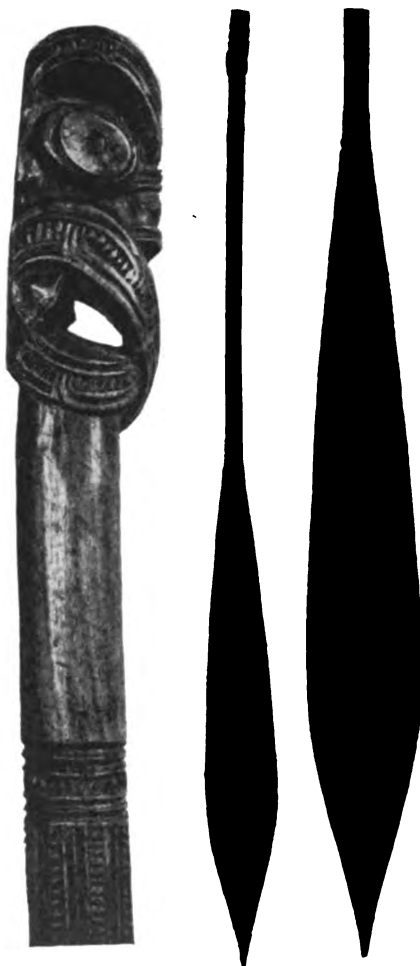

Fig. 13. Snidad ceremonialpaddel från maori-folket, Nya Zealand, 50.31.4. L. 158 cm. — *Carved ceremonial paddle from the Maori, New Zealand.*

Fig. 14. Klubba av ben från Nya Zealand, 50.31.6. L. 46 cm. — *Bone club from New Zealand.*

fordrar naturligtvis en enastående exakthet, så att icke mönstret blir skevt, när trådarna hopväves. Vävnader med dubbel-*ikat* är mycket sällsynta, och det har varit mycket glädjande att kunna förvärva åtminstone ett exemplar åt museet (50.15.7). Detta exemplar är också en gammal välbevarad textil av mycket god kvalitet (fig. 15).

Fig. 15. Parti av vävnad i dubbel-*ikat* från Bali, 50.15.7. Hela vävnaden 53 × 210 cm. — *Part of a textile with* ikat *design on both the warp and the weft. Bali.*

Till denna textilsamling hör också två goda exemplar av *ikat* typisk för ön Sumba (50.15.5—6). De har mycket typiska mönster med människofigurer, livsträd och andra motiv.

Fig. 16. Förfadersfigur av trä från Nias, 50.31.5. H. 42 cm. — *Ancestral wooden figure from Nias.*

Förutom textilierna har några andra föremål inköpts, bl. a. en balinesisk tång för arekanötter (50. 15. 1) samt från samma ö en förnäm mask av skulpterat och målat trä (50.31.1). Bland de övriga nyförvärven märkes en javansk kris med skaft av skulpterat elfenben (50.3.1) samt en s. k. orakelplatta med skrift på bataksprået från Sumatra (50.3.2). Ytterligare märkes en förfädersbild från Nias i skulpterat trä (50.31.5.) Förfädersbilder är vanliga över stora delar av Indonesien och som museet tyvärr i övrigt helt saknar föremål från Nias är det glädjande att åtminstone ha förvärvat detta föremål (fig. 16).

Sist i denna redovisning av förvärv av indonesiska föremål, men därför icke av minst intresse kommer slutligen köpet 1951 från fru Teres Kaudern av hennes framlidne makes, intendenten vid Etnografiska Museet, fil. dr. Walter Kaudern, efterlämnade stora etnografiska samling från Celebes (51.23.1—2282) hopbragt under de båda makarnas expedition i Indonesien 1917—20.

Redan 1926 var det möjligt för museet att för av doktor Kaudern själv från direktör Gustaf Werner anskaffade mecenatmedel inlösa en viss del av den betydelsefulla samlingen till museet, vilken då katalogiserades som 26.9.1—758. Då han sedan efter Erland Nordenskiölds frånfälle (1932) blev intendent vid museet, kunde han ju knappast själv låta inköpa resten av sin samling, omfattande ytterligare c:a 2300 föremål, ehuru han alltid uttryckte en önskan om att den skulle slutligt komma att hamna i museet. Denna önskan respekterades också av fru Teres Kaudern och bröstarvingarna, och samlingen fick trots anbud från olika håll kvarligga på museet tills insamlingen av det för en inlösen nödiga beloppet slutligt kunde påbörjas, sedan ett upprop om »Rädda Celebes-Samlingen till Göteborg» utfärdats av intendenten i slutet av 1948 och rekommenderats av ordföranden i styrelsen, landshövding Malte Jacobsson. I uppropet framhölls hurusom Kauderns samling fått ett världsrykte genom hans vetenskapliga publikationsserie om expeditionens resultat, samt att det skulle vara ytterligt beklagligt, om samlingen ginge Göteborg förlustig.

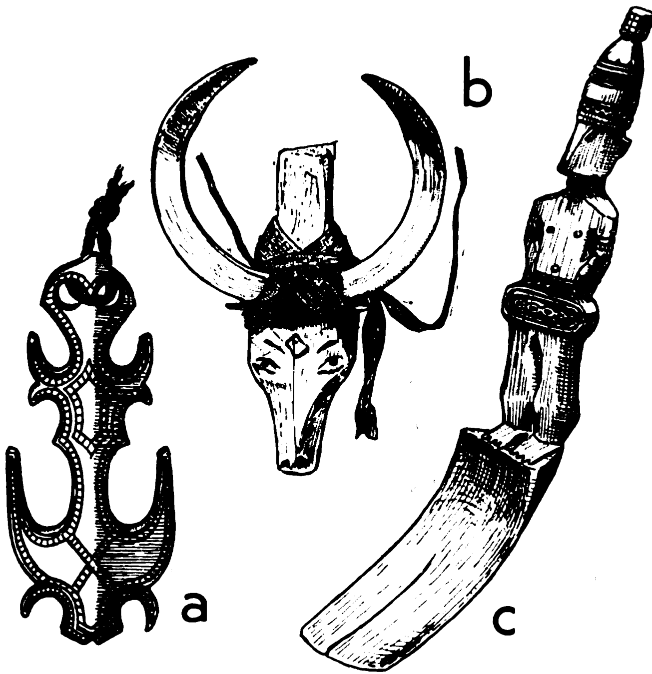

Fig. 17. Föremål från Kantewoe, Central-Celebes. *a*, Lås av buffelhorn. Användes t. ex. i en liten flätad väska. Från Pada, men insamlat i Kantewoe, 51.23.1217. H. 10 cm; *b*, Buffelhuvud av trä med vildsvinsbetar som horn. Leksak som fästes runt huvudet, 51.23.1343. H. 16 cm.; *c*, Träsked med snidat skaft, 51.21.1203, från Pada men insamlad i Kantewoe. H. 19 cm. — *Specimens collected in Kantewoe, Central Celebes. a, Buffalo horn lock; b, Wooden buffalo head with boar tusks for horns, used for a toy; c, Wooden spoon with carved handle.*

Insamlingen lades upp på idén att endast kända göteborgsföretag skulle bidraga, och sedan densamma under 1951 avslutats av t. f. intendenten och det nödiga beloppet för samlingens inlösen nåtts, kunde köpet verkställas den 30 maj 1951. Följande sjutton företag till vilka här riktas ännu ett varmt tack hade då inlevererat sina bidrag till museet (ordningsföljd efter tecknandet):

Strömman & Co. (gm direktör Axel Gabrielson),
Göteborgs Bank AB (gm bankdirektör Thorsten Bengtsson),
Skandinaviska Banken AB (gm bankdirektör Erik Lundh),
Aktiebolaget Nordisk Express (gm direktör Gunnar Nyman),
Ekman & Co., AB (gm konsul Carl Ekman),
Elof Hansson (gm direktör Torsten Odqvist),
Malmsten & Bergvall (gm grosshandlare Erik Malmsten),
Joseph Perssons Trävaru AB (gm direktör V. Borgvall),

Fig. 18. *Överst*: Boeginesiskt silversmycke för flickor. Hänges i en kedja så att det täcker genitalia. Från Boeton, 51.23.1858. H. 8 cm. *Nederst*: Öronsmycken för kvinnor. Boeginesiskt arbete, myntsilver lär blandas med guld. Från Koelawi, Central-Celebes, 51.23.805 och 804. L.7 cm. — *Above: Silver ornament from the Bugi, worn by girls to cover the genitals. Below: Ear ornaments for women. Bugi silver work.*

Aktiebolaget Original-Odhner (gm direktör Sixten Carle),
Gamlestadens Fabrikers Aktiebolag,
AB Gustaf Nihlmarks Trävaruaffär (gm direktör Yngve Nihlmark),
Aktiebolaget Svenska Kullagerfabriken (gm direktör Einar Glimstedt),

Aktiebolaget Götaverken (gm direktör K. E. Jacobsson),
Aktiebolaget Calvert & Co. (gm direktör Axel Weilenmann),
Elanders Boktryckeri Aktiebolag (gm direktör Douglas Elander),
Aktiebolaget Pripp & Lyckholm (gm disponent F. Hartmann) och
Grosshandelsfirma Pihlgren & Kjeller (gm grosshandlare Eric Pihlgren).

Förberedelser för samlingens uppordnande och katalogisering igångsattes omedelbart. Då museet tyvärr även saknar lämpliga lokaler för dylikt omfattande arbete, måste en sal i tredje våningen rymmande samlingar från Nya Guinea, Australien m. m. avstängas för allmänheten för resten av året.

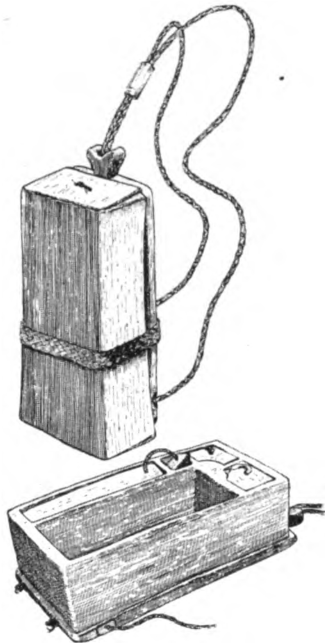

Fig. 19. *Tibok*, skrin för betel, kalk och tobak. Bäres på ryggen. Tamboenan, Lojnang, N. Ö. Celebes, 51.23.1747. H. 32 cm. — *Wooden case for betel, chalk and tobacco, to be carried on the back. Lojnang, N. E. Celebes.*

Då personalbristen på museet under 1951 har varit märkbar i högsta grad beroende på flera inverkande orsaker, har det varit till en utomordentlig hjälp att fru T. Kaudern med oöverträffad sakkunnighet beträffande expeditionens arbetsfält och föremålsdetaljerna åtagit sig att utan ersättning för museet från början av november 1951 utskriva de nödiga katalogkorten efter makens originalkataloger. Då denna redogörelse korrekturläses först i april 1952 kan redan här meddelas, att fru Kauderns katalogisering avslutades den 31 mars med slutnumret 2282 för den nya samlingen. Efter ytterligare en tids ritningsarbeten och nödig rengöring kunde den avstängda salen i tredje våningen åter öppnas för allmänheten kort efter påsken 1952.

Efter det slutliga förvärvet av den kaudernska samlingen kan utan överdrift sägas att museet genom detta tillskott vunnit en enastående allsidig position beträffande föremålsrepresentation för stora delar av Celebes, vilket givetvis måste bli till stort framtida gagn i flera avseenden. Då doktor Kaudern också i flera fall redan hunnit verkställa en noggrann publicering av föremålen, måste deras värde som originaldokument framstå än tydligare.

Till den personal i övrigt som handhaft arbetet med avritandet av

Fig. 20. Hatt från badjoe-folket. Pålbyn i Kalombatang-sundet mellan Öst-Peling och Banggaai, N.Ö. Celebes, 51.23.1829. Största bredd 43 cm. — *Hat from the Badjoe, sea dwellers, N.E. Celebes.*

Fig. 21. *Batoerangka*, halsband av snäckor, djurtänder och glaspärlor. Bars av anföraren vid huvudjakter. Taripa, Ondaë, Central-Celebes, 51.23.1531. — *Necklace of shells, animal teeth and beads, worn by the leader of a head-hunting party. Taripa, Central Celebes.*

föremålen samt inskrivning i katalogliggarna, herrar Otto Puusta och Hjalmar Lager uttalas här även ett hjärtligt tack. Utom de tre nämndas hängivna arbete var på sin detalj skulle detta omfattande katalogiseringsföretag ej kunnat föras till sitt slut på så kort tid.

I figurerna 17—21 avbildas några få föremål ur den nyförvärvade samlingen, så valda att de representerar olika regioner.

Bibliotek, arkiv och kataloger

Referensbibliotekets slutnummer för 1950 är 9431 med en ökning under året av 772 nummer varav genom gåvor 97, byten 216, köp för museimedel (inkl. medel erhållna genom egen försäljning) 141 samt köp genom medel ställda till förfogande av Rockefeller Foundation i samband med det tidigare nämnda projektet för latinamerikanska studier 318. För 1951 antecknas slutnumret 10.166, vilket innebär en ökning med 735 nummer, varav genom gåvor 86, byten 358, köp för museimedel (inkl. försäljningsinkomster) 94 samt genom köp för Rockefeller-medel 196.

Av ovanstående statistik framgår att museet sammanlagt under 1950 och 1951 tillförts ej mindre än 514 biblioteksnummer genom donationen från Rockefeller Foundation, New York. Av medlen har en viss del överförts till Sverige och omväxlats till kronor, den resterande summan har på donatorernas egen önskan kvarhållits i U. S. A., varifrån likvidering av gjorda bokköp skett direkt efter attestering i Göteborg. I skrivelse av den 5 september 1951 lämnade t. f. intendenten en total slutredovisning till Rockefeller Foundation över gjorda bokköp. I museets generalkatalog över biblioteket finnes förvärven för dessa medel angivna nummer för nummer.

Den amerikanska donationen har varit av största betydelse för museet ej minst ur den synpunkten, att det endast tack vare dessa medel varit möjligt att kunna skaffa vissa betydelsefulla arbeten, vilka genom ett alltför högt prisläge annars ej skulle kunna ha köpts. Det bör även observeras, att en betydande del av de köpta böckerna kunnat bindas för medel ur donationen ifråga.

Under 1950 har bokförvärven 8861—8866, 8970—8976 och 9119 antecknats som köpta av Dr. D. B. Stout, Iowa City, U. S. A. som fortsättning på hans tidigare köp av böcker till museet för åt honom anförtrodda medel, ursprungligen gåva från *The Viking Fund Inc.*, New York. Den sista redovisningen av Dr. D. B. Stout är daterad 12.4.1950. I skrivelse till *Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research*, (tidigare *The Viking Fund, Inc.*), New York, den 28.11. 1951 har t. f.

intendenten redovisat totalantalet böcker erhållna fr. o. m. 1947 t. o. m. 1951 för den ursprungliga gåvan på 500 dollars. Under 1951 har inga böcker kommit museet tillhanda för nämnda medel. I samband med redovisningen till donationsfonden har ett tillfälle givits att även i U. S. A. framföra museets tack till Dr. Stout för hans hjälp att komplettera museets bibliotek.

Den markanta ökningen av antalet bytesexemplar under 1951 får förklaras som en direkt följd av de överenskommelser, som träffades av förste amanuens Wassén under hans tidigare nämnda resa i Portugal, Spanien och Frankrike på uppdrag av Latinamerikanska Kommittén och museet. Därvid inleddes nämligen givande bytesförbindelser med en rad institutioner, som förut ej var i direkt förbindelse med museet, och för vilket närmare redovisas i museets speciella statistik över bokförvärven. Resan hade också till följd att ett stort antal andra kulturinstitutioner i Göteborg erhållit del av de betydande bytessändningarna från nämnda länder. En betydande komplettering av böcker från The Carnegie Institution of Washington har också kunnat ske under 1950 som en följd av en av amanuens Wassén under besöket i U. S. A. 1949 gjord uppvaktning.

Under 1950 och 1951 har förutom av museets egen personal publikationsgåvor till biblioteket lämnats av bl. a. följande enskilda och institutioner:

Academia de la Historia, Caracas; *Archivo Histórico, Gobierno de la Capital*, San Juan, Puerto Rico; Dr. *Wendell C. Bennett*, New Haven, Conn.; *Bollingen Foundation*, New York; *Carnegie Institution af Washington; Corporación Venezolana de Fomento*, Caracas; *Dirección General de Relaciones Culturales del Ministerio de Asuntos Exteriores*, Madrid; Dr. *Gordon F. Ekholm*, New York; *Elanders Boktryckeri Aktiebolag*, Göteborg; *El Colegio de México*, México, D. F.; Sjökapten *Johannes Guhde*, Lerum; *The Hispanic Society of America*, New York; *Indian Embassy*, Washington, D. C.; *Indonesiska Republiken;* Dr. *Clyde Keeler*, Milledgeville, Georgia; Fil. kand. *K.-E. Larsson*, Kullavik; Konsul *Ivar Lundequist*, Seattle, Wash.; Dr. *Donald S. Marshall*, Cambridge, Mass.; Konsul *Runar Olsson-Seffer*, Hedefors; Prof. *Robert Ricard*, Paris; *The Rockefeller Foundation*, New York; Dr. *Richard P. Schaedel*, New Haven, Conn.; Konsul *Hilding Svahn*, San Salvador; *University of Chicago*, Chicago, Ill. och *Yale University*, New Haven, Conn.

Biblioteket har utom av in- och utländska etnografer besökts av ett flertal specialstuderande, som endast där kunnat finna önskat underlag för vissa arbeten.

Bildarkivet har under 1950 ökat med 441 bildark till slutnumret 12158 och under 1951 med 1161 bildark till slutnumret 13319. Under 1950 har

bl. a. ett stort antal originalteckningar av doktor Kaudern för hans arbeten om infödingskulturerna på Celebes kunnat slutgiltigt inkatalogiseras.

Ökningen av antalet *negativ* under 1950 var 107 till slutnumret 6960 och under 1951 977 till slutnumret 7935. Den markanta ökningen under 1951 förklaras av att museet under detta år haft glädjen att genom en donation av direktör Victor Hasselblad, Göteborg, få mottaga förste amanuens Wasséns expeditionsnegativ från resorna i Latinamerika 1934/35 och 1947. Dessa negativ kunde vid årsskiftet kopieras och införas i bildarkivet.

Bildarkivet har under de två åren utom av den egna personalen vid museet fått emottaga gåvor av bl. a. Generalkonsul Gustaf E. Sandströms dödsbo och Dr. Gerardo Reichel-Dolmatoff, Bogotá. En stor del av det nya materialet utgöres som vanligt av avfotograferingar, teckningar etc. successivt tillkomma för publikationer, utställningsarbeten o. d. Intendenten har överlämnat ett antal fotografier av etnografiska föremål använda i verket »Primitiv Konst».

Kartarkivet har under 1950 ökat med 9 nummer till slutnumret 205 samt under 1951 med 18 nummer till slutnumret 223. Även detta arkiv har kunnat notera en ökning tack vare förutnämnda gåva från Rockefeller Foundation. Sålunda har en *Atlas Geográfico General de México* av Jorge L. Tamayo (K. 202) och *Atlas de Portugal Ultramarino e das Grandes Viagens Portuguesas de Descobrimento e Expansão* (K. 206) samt *Atlas histórico de la América Hispano-Portuguesa* V och VI (*Viajes de Cristóbal Colón* och *Darién y la Costa de Paria*) kunnat inköpas för dylika medel. Vidare har tretton kartor (207—219) över olika portugisiska kolonier erhållits som gåva från *Arquivo Historico Colonial* i Lissabon. Gåvor till kartarkivet har ytterligare lämnats av Instituto Geográfico, San José, Costa Rica; Svenska Legationen i Bogotá; Doktor Elon Mattson, Göteborg samt förste amanuensen Stig Rydén.

Klichéarkivet har under 1950 ökats med 33 klichéer ur Årstrycket 1949 och 1950 till slutnumret 3548. Motsvarande ökning under 1951 är 474 klichéer till slutnumret 4022. Den stora ökningen under 1951 förklaras av att då dels klichéerna från Stig Rydéns arbete »Archaeological Researches in the Highlands of Bolivia» dels de från Etnologiska Studier 17 och 18, den förra med intendentens arbete om lamet i Indokina, kunnat införlivas med arkivet.

Pressklipparkivet har haft glädjen erhålla betydande ökningar särskilt av peruanskt, mexikanskt och centralamerikanskt material genom sänd-

ningar från våra legationer i Lima resp. Mexico samt gåvor av konsul Hilding Svahn i San Salvador. Dessutom har aktuellt material, som kunnat tillvaratagas hemma, på vanligt sätt tillförts arkivet.

Under 1951 har två länge planerade arkiv tack vare forcerat arbete kunnat påbörjas. Det gäller skioptikonarkivet och discoteket.

Skioptikonarkivet. Inkatalogiseringen av museets stora skioptikonbildsamling påbörjades i augusti 1951, och vid årsskiftet hade 1811 bilder hunnit att införas i arkivet. Detta antal betecknar dock endast en del av det betydande materialet. Då en stor del av de gamla bilderna ofta varit svårbestämbara beträffande motiv o. d., har arbetet krävt stor omsorg och möda.

För skioptikonarkivet har speciella kartotekkort tryckts, varpå alla nödiga upplysningar angives, varjämte om möjligt en kopia av bilden klistras. Skioptikonbilderna och kartotekkorten inrangeras i löpföljd i en speciell avdelning i bildarkivrummet, och hänvisningskort efter kategoriprincipen ordnas för sig. Först genom denna nu genomförda ordning beräknas skioptikonbilderna kunna komma till verklig användning. Med tanke på att ett flertal expeditioner under åren utgått från museet är det glädjande att förut ännu rent privat bildmaterial successivt kunnat införlivas med arkivet. Så har tidigare varit fallet med t. ex. Erland Nordenskiölds och Walter Kauderns stora skioptikonbildsamlingar, och det har tack vare tillmötesgående av grosshandlare Axel Gabrielson, Göteborg, blivit möjligt att även tillföra arkivet de tidigare av förste amanuensen Wassén privat ägda skioptikonbilderna.

Discoteket. Som redan påpekats består ett museums samlingar icke enbart av föremål utan även av allehanda dokument, som kan belysa en viss kultur, då en sådan ej kan studeras från föremålen. Till dylika viktiga dokument måste nuförtiden oundvikligen räknas även grammofonskivor med t. ex. upptagningar under fältmässiga förhållanden av infödingsmusik etc. Museet har under de senaste åren börjat samla dylikt skivmaterial, men först under 1951 har detta kunnat katalogiseras. Även i detta fall har samlingen av skivor upplagts i nummerföljd, varjämte ett kortsystem upprättats. Detta skall sedan följas av ett specialkartotek.

I det nya arkivet som vid slutet av 1951 innefattar 111 nummer finns bl. a. musik från Nordamerika, varvid Dr. D. B. Stout varit en god hjälpare vid inköpen, samt en stor samling skivor från Afrika, upptagna av franska expeditioner och inköpta från Musée de l'Homme i Paris av intendenten. Ej minst viktigt är att resultaten av en del av museets egna upp-

tagningar t. ex. från expeditionen Wassén — Holmer till Panama 1947 nu finnas tillgängliga på detta sätt. Vid överförandet av detta material från vaxrullar till skivor har Aktiebolaget Radiotjänst visat museet stor teknisk hjälpsamhet.

Utställningar och vård av samlingar

Den 15 april 1950 öppnades en tillfällig utställning av nyförvärv från Afrika. Trots att endast ett urval ställdes ut, fyllde föremålen helt de salar i första våningen som avsetts för den permanenta afrikautställningen. De egentliga nyförvärven hade tillkommit under de närmast föregående åren och bland dessa märktes följande samlingar: Prof. Gustaf Bolinders samling från Angola (49.23.1—158), fil. kand. Thord Anderssons samling framför allt från karamojastammen i Östafrika (48.23.1—76), fru Margareta Oldevig-Roberts samling från Sydvästafrika (49.24.1—30) samt makarna J. Hilberths stora samlingar från Kamerun (49.5.1—433). Redan 1938 hade fil. lic. Efr. Anderssons stora samlingar från Kongo kommit museet tillhanda, men då de aldrig utställts medtogs nu även ett urval av dem. Av samma skäl medtogs även på utställningen en samling vackra vapen från Kongo, ingående i den samling, som sjökaptenen Thorsten Larsson redan 1939 överlämnade till museet.

Denna utställning visar en mycket god utveckling av våra afrikanska samlingar. Det är icke museets mål att specialicera sig på Afrika, endast att få denna viktiga världsdel någorlunda allsidigt representerad och belyst genom typsamlingar från olika områden. Ännu återstår emellertid en hel del att göra, ty det finns flera luckor att fylla. Vi får hoppas på framtiden, innan det blir försent.

I detta samband kan nämnas, att ett museums specialisering är helt beroende på den forskning som utföres och de problem som ställes av de enskilda forskare, som på ett eller annat sätt är knutna till museet. Problem och metoder växlar under etnografiens utveckling, och museet blir därför i hög grad beroende av nya synpunkter inom vetenskapen. En del av problemen finner kanske sin lösning med material från Amerika, andra däremot måste lösas inom kulturer från helt andra kontinenter. Att låsa fast intresset och inriktningen vid en kontinent blir därför delvis att stoppa etnografiens utveckling.

Tyvärr är platsbristen och anordningar för utställningar så dåliga på museet, att man icke kan göra alla de utställningar som skulle önskas. En viss hjälp är härvidlag samarbetet med andra bättre lottade museer. Ett led i detta samarbete har varit utställningen »Från det gamla Peru», som

den 25.8—17.9.1950 i samarbete med Ibero-Amerikanska Institutionen vid Göteborgs Handelshögskola ägde rum på Konstmuseet, som hade vänligheten att ställa sin lokal för tillfälliga utställningar till förfogande. Initiativet till utställningen hade tagits från peruanskt håll, närmast från dåvarande medarbetaren vid Ibero-Amerikanska Institutionen, Sr. Raul M. Pereira, som lyckats införskaffa ett vackert fotografiskt bildmaterial från Peru. Etnografiska museet bidrog med ett urval av fornperuanska textilier och keramik. Vid utställningens öppnande var bl. a. Perus och Mexicos ministrar i Stockholm närvarande. I samband med utställningen förekom specialartiklar i pressen, kvällsföredrag o. d.

Utställningen »Från det gamla Peru» fraktades senare till Norrköpings Museum, där den visades under tiden 15.12.1950—21.1.1951 i samband med en textilkongress i staden.

Etnografiska Museet bidrog även med en del föremål för den tidigare nämnda Svenska Kyrkans Missionsutställning i Göteborg våren 1950, varvid museet efter utställningens slut fick överta en del av de utställda föremålen. Även till den utställning av textil och konsthantverk i Indien, som öppnades av indiska legationen i Stockholm i Park Avenue Hôtels lokaler, Göteborg, i november 1950 bidrog Etnografiska Museet med en del av sina tyvärr alltför fåtaliga etnografiska föremål från Indien.

Skyltningen i det åt Etnografiska Museet upplåtna fönstret åt Norra Hamngatan (hörnet av Tyggårdsgatan) upptog under större delen av 1950 de malajo-polynesiska folkens utbredning och hjälpmedlen därför. Vid denna skyltning (nr 3 i ordningen, de närmast föregående från slutet av 1948 »Don för Ton» och »Röka Tobak är ett bruk») visades på en stor karta i bakgrunden de malajo-polynesiska språkens utbredning. Föremålen, en modell av en utriggarekanot från Samoa samt två stavkartor från Gilbertöarna, demonstrerade dessa folks enastående sjömanskap och några av de enkla medel, varmed de kunnat överkorsa jordens väldigaste hav.

I slutet av året ändrades denna skyltning till »Några etnografiska nyförvärv 1950», vilken skyltning i sin tur i april 1951 efterträddes av »Några föremål belysande bondekulturen i Korea». Denna skyltning avlöstes den 30. 10. av skyltning nr 6, »Celebes Årets största förvärv», varvid ett litet urval av föremål ur den tidigare inlösta samlingen från doktor W. Kauderns expedition utställdes mot en bakgrund av en stor kartbild över Celebes och text. I en specialtext lämnades upplysning om vilka företag, som bidragit till inlösen av samlingen. Celebesskyltningen fick stå kvar till nyåret 1952, då byte skedde till utställningen »Fest och högtid» (nr 7 i följden).

Magasinsbekymren är numera permanenta inom museet. För att vinna en del utrymme och samtidigt få en något bättre överblick har under 1950 en omflyttning av magasinen för Afrika och Asien ägt rum, så att det afrikanska materialet koncentrerats till ett ställe (magasinet åt Köpmansgatan). I samband med inlösen av Walter Kauderns samling följde också omfattande omflyttningar under 1951, så att det nya materialet kunnat magasineras i görligaste mån i anslutning till utställningsavdelningen för Indonesien.

Under åren har f. ö. vissa ändringar ägt rum i utställningssalarna bl. a. med nymontering av avgjutningarna av San Agustin-statyerna i trapphallen i tredje våningen mellan de båda Sydamerika-salarna samt en viss ombyggnad och nyutställning av en grupp visande dansmasker från Brasilien på läktaren i norra Sydamerika-salen. Dessutom har under 1951 i samband med bytesförvärven från U. S. A. några ändringar verkställts i Nordamerika-samlingarna, framför allt rörande det sydvästindianska materialet.

Övrig verksamhet och personalia

Föregående Årstryck (1949 och 1950), som hade formen av en festskrift till styrelsens ordförande, landshövding Malte Jacobsson med anledning av hans 65-årsdag den 3 april 1950, redigerades av intendenten och förste amanuens Wassén.

Av Etnografiska Museets egen periodiska publikation Etnologiska Studier har under 1951 två omfattande volymer utkommit och sättningen av en tredje påbörjats. De nyutkomna volymerna är, Nr. 17, Karl Gustav Izikowitz: *Lamet, Hill Peasants in French Indochina* (376 pp.) och Nr. 18, Nils M. Holmer: *Cuna Chrestomathy* (192 pp.). För färdigställandet av det förstnämnda av dessa arbeten har under intendentens frånvaro i Indien teknisk hjälp för bl. a. korrekturläsning och sammanställande av ett omfattande index lämnats av fil. kand. Karl-Erik Larsson. I övrigt har dessa publikationer redigerats av t. f. intendenten, liksom volym 19, vilken utkommit i april 1952.

Under höstterminerna har anordnats populära föreläsningar med demonstrationer i samband med de s. k. onsdagsvisningarna, varvid följande föreläsningar hållits:

1950, den 8/11, »Levande indiankulturer i nordvästra Sydamerika» (Henry Wassén); den 15/11 och 22/11, »Indianer i urskogar och högfjäll i Bolivia I och II» (Stig Rydén).

1951, den 17/10, »Fest och vardag i Söderhavet» (Karl-Erik Larsson); den 24/10, »Från indianland i Central- och Sydamerika» (Henry Wassén) och den 31/10, »Primitiv dans» (Henry Wassén).

Vid sidan av detta har museets tjänstemän hållit ett flertal föreläsningar och demonstrationer för olika föreningar och skolor.

Intendenten har under 1950 på museet hållit sina föreläsningar och seminarier för de etnografistuderande vid Göteborgs Högskola.

Under tiden 8—27 maj 1950 gjorde intendenten en resa till England och Holland, varunder etnografiska museer besöktes i London, Cambridge, Oxford, Leiden, Amsterdam och Rotterdam. I British Museum fick han bl. a. tillfälle att studera de senaste konserveringsmetoderna i det förnäma centrallaboratoriet. Under resan inköptes etnografiska föremål samt överenskoms om framtida byten mellan museerna. I Cambridge höll intendenten tre föreläsningar vid universitetet, vidare en i Oxford samt föreläste även i London School of Oriental and African Languages vid London University.

Den resa, som förste amanuensen Wassén på uppdrag av museet företog på Iberiska halvön och i Frankrike den 20.11.1950—18.1.1951 har redan behandlats i annat sammanhang. Här må blott tilläggas att han härvid den 15.12. höll ett längre anförande om den etnografiska forskningen i Sverige, dess historia och nuvarande möjligheter inför ett auditorium av etnografer och speciellt amerikanister i *Instituto Bernardino de Sahagun de Antropología y Etnogía* i Madrid.

Om intendentens resa till Indien fr. o. m. februari 1951 och förste amanuensens Stig Rydén resa till Bolivia fr. o. m. den 1 september 1951 har inledningsvis redan lämnats vissa korta uppgifter. Ytterligare meddelanden om dessa forskningsföretag kommer att lämnas i närmast följande årsberättelse. Under intendentens frånvaro 1951 på grund av semester och med anledning av utlandsresan har förste amanuensen Stig Rydén varit förordnad som intendent den 16.1—26.1. Förste amanuensen Henry Wassén har varit förordnad fr. o. m. den 26.1. 1951. Den sistnämnde befordrades enligt Stadsfullmäktiges beslut fr. o. m. den 1 juli 1950 till förste amanuens i samband med museets omorganisation på två avdelningar med var sin förste amanuens som föreståndare lydande under intendenten (Göteborgs Stadsfullmäktiges Handlingar No. 301, 1950).

Utom den ordinare personalen har hrr Hjalmar Lager och Otto Puusta under hela tvåårsperioden tjänstgjort vid museet i statlig arkivarbets-

tjänst för speciella arbetsuppgifter, framför allt specialkataloger och arkivritning.

Som biträden vid olika arbeten för vilka fordras etnografisk och vetenskaplig skolning, bl. a. inrangerandet av etnografiska uppsatstitlar i specialkartoteken, har under vissa perioder 1950 fil. kand. Ursula Almgren och fil. kand. Lars Froström tjänstgjort vid museet, samt under en månad hösten 1951 fil. stud. Kerstin Johansson. Fil. kand. Karl-Erik Larsson har under 1950 tjänstgjort heltid under juli månad samt under tiden 15/11 1950—28/2 1951. Vidare har han under tiden 1/9—31/12 1951 haft halvtidstjänstgöring. Han har hela tiden biträtt med olika vetenskapliga arkivarbeten o. d. samt även handlagt andra på museet förekommande göromål av praktisk-vetenskaplig karaktär.

Bland forskare som under längre tid bedrivit studier vid museet märkes följande: Mr. G. P. L. Dry, Oxford; M. André G. Haudricourt, Hanoi; Professor Nils M. Holmer, Lund; Prof. Käthe von Hye, Wien; Dr. Carl Schuster, New York, och Mr. G. E. S. Turner, Oxford.

I övrigt har museet under tvåårsperioden i studiesyfte haft besök av bl. a. följande personer:

Lektor SVERKER ARNOLDSSON, Göteborg; Dr. ALLAN R. BEALS, Berkeley, Calif.; Prof. GUSTAF BOLINDER, Stockholm; Minister GILBERTO BOSQUES, México och Stockholm; Mr. R. N. H. BULMER, Cambridge; Srta. CHITA DE LA CALLE, México; Dr. EDWARD F. D'ARMS, New York; Mr. STEPHEN ETTINGER, New York och Paris; Prof. R. F. FORTUNE, Cambridge; Assistant Attaché CARL GEBUHR, Embassy of the U. S., Stockholm; Prof. GUTTORM GJESSING, Oslo; Sra. BEATRIZ DE HAARD, Cali; Generalkonsul HELMER HALLBERG, Bogotá; Missionär J. HILBERTH, Askersund; Konsul C. A. JANSON, Panamá; Konsul GÖSTA JANSON, Barranquilla; Chargé d'Affaires OSCAR JUSTO BERRO, Uruguay och Stockholm; Prof. RAFAEL KARSTEN, Helsingfors; Dr. JAAP KUNST, Amsterdam; Docent STURE LAGERCRANTZ, Uppsala; Mrs. P. A. LEACH, Los Angeles, Calif.; Fil. lic. BIRGER LINDSKOG, Uppsala; Mr. DELBERT S. MAHER, Berkeley, Calif.; Dr. ERNST MENGIN, Köpenhamn; Fröken VERA MILES, M. L. S. Lemera, Luvungi, Uvira, Congo Belge; Prof. CARL MILLES, Lidingö; Fil. kand. AARE-RUTH MÖRNER, Stockholm; Dr. JULIO C. NAVAS, Guayaquil; Prof. BLANCHE PAYNE, Seattle, Wash.; Dr. H. H. PETRI, Bremen; Dr. REDCLIFFE N. SALAMAN, Barley, Royston, Herts; Minister EDUARDO RODRIGUEZ CASTILLO, Colombia och Stockholm; Dr. JACQUES ROUSSEAU, Montreal; Prof. SIGFRID SVENSSON, Lund (med seminariet för folklivsforskning); Fil. lic. BERTIL SÖDERBERG, Brazzaville, A. E. F.; Mrs. NORA B. THOMPSON, Philadelphia, Penn., och Konsul AXEL WIESLANDER, Surabaya, Java.

Under åren 1950 och 1951 (i några fall början av 1952) har följande fackarbeten eller sådana som berör museet, publicerats av dess tjänstemän och medarbetare eller tryckts i dess seriepublikation:

AALTO, PENTTI:	*Notes on the Altan Gerel (The Mongolian Version of the Suvarnaprabhāsa-sūtra).* Studia Orientalia edidit Societas Orientalis Fennica, vol. XIV: 6, 26 pp, Helsinki, 1950.
HOLMER, NILS M.:	*Cuna Chrestomathy.* Etnologiska Studier 18, Göteborg, 1951, 192 pp.
HOLMER, NILS M., MIRANDA RIVERA, PORFIRIO and RYDÉN, STIG:	*A Modelled Picture Writing from the Kechua Indians.* Ethnos 1951: 3—4, pp. 171—184, Stockholm, 1952.
IZIKOWITZ, KARL GUSTAV:	*Lamet, Hill Peasants in French Indochina.* Etnologiska Studier 17, Göteborg, 1951, 376 pp.
» » »	*Lamet, Jungle Peasants of Indochina.* The Eastern Anthropologist, vol. IV:3 & 4, pp. 124–132, Lucknow, 1951.
» » »	*En kanot från Salomonöarna och dess sociala roll.* Göteborgs Musei Årstryck 1949 och 1950, pp. 134—143, Göteborg, 1950.
» » »	Introduktion till artikeln *Tlinkitlegender* (urval och översättning av Carl Kjersmeier) i Paletten, nr. 1, pp. 20—21, Göteborg, 1950.
LÉVI-STRAUSS, CLAUDE:	*L'Efficacité Symbolique.* Revue de l'Histoire des Religions, tome CXXXV: 1, pp. 5—27, Janvier-Mars, 1949, Paris. (Detta arbete har till utgångspunkt Nils M. Holmer och Henry Wassén: *Mu-igala or the Way of Muu, A Medicine Song from the Cunas of Panama,* Göteborg, 1947).
RYDÉN, STIG:	*Miranda i Sverige och Norge 1787. General Francisco de Mirandas Dagbok från hans resa september—december 1787.* Utg. och övers. av Stig Rydén, kommenterad av Bjarne Dietz, Stig Roth och Sigurd Wallin. Stockholm, 1950, 422 pp.
» »	*Peru — fornforskarens förlovade land,* pp. 5—8 i »Från det gamla Peru», utställningskatalog utgiven av Norrköpings Museum. Linköping, 1950.

RYDÉN, STIG: *A Study of South American Indian Hunting Traps.* Revista do Museu Paulista, n. s., Vol. IV, pp. 247—352, São Paulo, 1950.

» » *Några notiser om säl- och utterjakt i Bohuslän.* Göteborgs- och Bohusläns Fornminnesförenings Tidskrift 1949—1950, pp. 59—67, Göteborg, 1952.

Dessutom artiklar i pressen.

WASSÉN, HENRY: *Tre föremål från Paracas, Peru.* Göteborgs Musei Årstryck 1949 och 1950, pp. 213—222, Göteborg, 1950.

» » *Another of Crows Heart's Mandan Bull-Boats.* The Masterkey, Vol. XXIV, No. 3, pp. 93—94, Southwest Museum, Los Angeles, May—June, 1950.

» » *Sociedad Sueco-Hispano-Americana de Gotemburgo. Resumen de las Actividades de la Sociedad de 1945—1950*, Göteborg, 1950, 22 pp.

» » *The Odhner History*, Göteborg, 1951, 67 pp. Dessutom artiklar i pressen (Göteborg och Lima).

KARL GUSTAV IZIKOWITZ HENRY WASSÉN

GÖTEBORG 1952
ELANDERS BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

UNIVERSITY OF MICHIGAN
3 9015 01426 0064

